

Nr 126.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1936 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa stödåtgärder för den svenska sjöfartsnäringen.

(4:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 9 april 1936 dagtecknad proposition, nr 238, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen, att

dels medgiva, att för lån från rederilånefonden må, då särskilda omständigheter därtill föranleda, beviljas utsträckning av lånetiden på sådant sätt, att lånet skall vara till fullo återbetalat, då lånet avser anskaffande av nytt fartyg, vid utgången av tolfte året och eljest vid utgången av tionde året från första lyftningsdagen,

dels medgiva, att under tiden till och med den 30 juni 1938 må från rederilånefonden på i huvudsak av departementschefen förordade villkor utlämnas stödlån till rederiföretag till ett sammanlagt belopp av högst 7.5 miljoner kronor,

dels besluta, att från och med den 1 juli 1936 en särskild lånefond, benämnd statens sekundärlånefond för rederinäringen, skall inrättas, samt att till denna fond skall från rederilånefonden överföras ett belopp av 2.5 miljoner kronor,

dels förklara, att i fråga om statens sekundärlånefond för rederinäringen skola gälla de bestämmelser, vilka finnas intagna i ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse i ämnet (*Bilaga A*),

dels ock godkänna ändrad lydelse av § 10 förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan i enlighet med ett vid propositionen fogat förslag till förordning i ämnet (*Bilaga B*).

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena, nr 420, inom första kammaren av herr *O. A. Nordborg* m. fl. och den andra, nr 804, inom andra kammaren av herrar *C. J. Ekman* och *Bj. Holmgren*, däri hemställts, att riksdagen måtte antaga de i propositionen nr 238 framlagda förslag med den ändring, att räntesatsen för de avsedda stödlånen fastställes till 3 procent och för rederilånen till 4 procent.

Föreliggande proposition har utformats i huvudsaklig anslutning till ett inom *kommerskollegium* med biträde av särskilt tillkallade sakkunniga utarbetat förslag i ämnet.

Över detta förslag hava yttranden avgivits av *statskontoret*, *fullmäktige i riksgäldskontoret*, *styrelsen för Svenska skeppshypotekskassan*, *Sveriges redareförening*, *Sveriges allmänna sjöfartsförening* och *Sveriges allmänna exportförening*.

Rörande behovet av medverkan från statens sida till åstadkommande av förbättrade förhållanden inom den svenska sjöfartsnäringen har *departementschefen* anfört följande.

Den i kommerskollegii ifrågavarande betänkande framlagda utredningen rörande den svenska sjöfartsnäringens nuvarande läge synes mig klart ådagalägga, att de svårigheter, varmed denna näring under de senaste krisåren haft och alltjämt har att kämpa, kräva allvarlig uppmärksamhet från det allmännas sida.

Såsom kommerskollegium framhållit, torde krisårens utveckling för den svenska linjefartens vidkommande kunna betecknas såsom i stort sett relativt tillfredsställande, men har krisen för trampfartens del på grund av ogynnsamma driftsresultat under en följd av år medfört mycket känbara svårigheter. De dåliga driftsresultaten ha ej möjliggjort vare sig tillräckliga avskrivningar eller önskvärd tonnagesförnyelse, likviditetssvårigheter föreligga i betydande utsträckning och såsom en följd av de krisförhållanden, som varit rådande, framstår det faktum, att den svenska handelsflottan, särskilt den del som sysselsättes i trampfart, för närvarande i oproportionerligt stor omfattning består av omoderna fartyg med otillfredsställande konkurrens- och räntabilitetsförutsättningar.

Orsakerna till denna utveckling äro främst att söka — förutom i den allmänna världshandelskrisen — i den nationalistiska handels- och sjöfartspolitik, vartill krisen föranlett flertalet främmande länder. Trots vissa tecken i gynnsam riktning synes man icke våga räkna med en sådan förändring i dessa internationella förhållanden, att därav skulle följa någon avsevärd förbättring för den svenska sjöfartsnäringen under den närmaste framtiden. Jag ber härvid få erinra om kommerskollegii uttalande, att även om den förbättring på fraktmarknaden, som inträdde under de sista månaderna av år 1935 — trots att den under början av detta år i påfallande grad försvagats — skulle visa sig bliva för någon längre tid bestående, den svenska trampfartens ekonomi dock genom krisens långvarighet i betydande omfattning blivit så ansträngd, att en sanering och konsolidering vore nödvändiga.

Med hänsyn till vad sålunda framhållits har departementschefen, i likhet med kommerskollegium samt de hörda myndigheterna och sammanslutningarna å sjöfartens område, funnit statens medverkan till åstadkommande av förbättrade förhållanden inom den svenska sjöfartsnäringen vara i nuvarande läge påkallad.

De åtgärder i nyss angivna syfte, varom nu framlagts förslag, avse i första hand beredande av möjligheter för redare att erhålla billiga lån, s. k. s t ö d l å n, till driftskapital, till konsolidering eller rekonstruktion av vederbörande företag — även i samband med genomförande av ackord med fordringsägare

— samt till anskaffning av modernare tonnage vid företags sanering. Medel härtill skulle beredas ur rederilånefonden, vars kapitaltillgångar för närvarande till stor del äro outnyttjade. Av denna fond skulle ett belopp av högst 7.5 miljoner kronor få, intill utgången av juni månad 1938, tagas i anspråk för utlämnande av stödlån.

Följande huvudprinciper hava ansetts böra läggas till grund för den sålunda ifrågasatta låneverksamheten.

Till erhållande av stödlån böra ifrågakomma endast företag, vilkas väsentliga verksamhet är rederirörelse; denna rörelse bör avse huvudsakligen sjöfart i utrikes fart och hava bedrivits förslagsvis minst tre år före ingången av år 1936. De svårigheter, som föranlett behov av ekonomiskt stöd, skola hänföra sig till sjöfartskrisen. Vederbörande företag bör hava självt gjort vad på företaget skäligen kunnat ankomma för övervinnande av svårigheterna samt även i övrigt befinnas förtjänt av bistånd. Rederiföretag, som icke är livsdugligt och som genom erhållande av stödlån skulle beredas möjlighet att fullfölja en icke ekonomiskt sund verksamhet till förfång för andra rederier, bör icke ifrågakomma till stödlån; sådant lån bör tilldelas endast företag som, i händelse lån erhålles, är i stånd att varaktigt fortsätta sin rörelse. Stödlån bör ej lämnas under sådana förhållanden, att det, utan att komma det understödssökande företaget såsom sådant, d. v. s. dess sjöfartsrörelse, till avsedd hjälp, huvudsakligen endast bereder intressenterna i företaget (bolagsstyrelse, bank eller andra) tillfälle att avveckla förlustbringande engagemang genom dessas överflyttande på staten.

Räntesatsen för stödlånen har föreslagits till 4 %. Lånen, som skulle handhavas av statskontoret, skulle få karaktär av amorteringslån. Regelmässigt skulle räknas med en lånetid av 8 år med tre års amorteringsfrihet. Beträffande avvägningen av räntefoten, vilken kommerskollegium föreslagit skola bestämmas till 3 procent, har *departementschefen* anfört följande.

Kommerskollegium har för stödlånens vidkommande föreslagit en räntesats av 3 procent. Såsom av statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret framhållits torde, därest en så låg räntesats för stödlånen skulle fixeras, medel för låneverksamheten böra beredas ej uteslutande av lånemedel, utan skattemedel därjämte böra tillskjutas.

För egen del förordar jag, att räntesatsen bestämmas till 4 procent. Då det här icke är fråga om en fortlöpande lånerörelse utan om en utlåning av allenast tillfällig karaktär, har jag efter samråd med chefen för finansdepartementet ansett, att med denna räntesats någon anvisning av skattemedel för ändamålet icke behöver ifrågakomma. Vid sådant förhållande synes det mig icke heller behövt att för detta ändamål tillskapa en särskild fond, utan de erforderliga medlen torde kunna beredas i den formen, att Kungl. Maj:t bemyndigas att från rederilånefonden utlämna stödlån intill ett sammanlagt belopp av högst 7.5 miljoner kronor.

Såsom ett komplement till förslaget rörande stödlånen har departementschefen förordat ett av kommerskollegium framlagt förslag om utsträckning i vissa fall av lånetiden för vanliga lån från rederilånefonden (rederi-

lån). Kommerskollegium har även föreslagit nedsättning från $4\frac{1}{2}$ till 4 procent av räntan å dylika lån. Departementschefen har emellertid med hänsyn till vad fullmäktige i riksgäldskontoret och statskontoret anfört funnit sig icke kunna nu förorda den föreslagna räntenedsättningen.

Enligt Kungl. Maj:ts förevarande förslag skulle vidare — vid sidan av den föreslagna stödlåneverksamheten — inrättas en särskild lånefond, avsedd att tagas i anspråk för lämnande av sekundärlån åt rederiföretag vid nybyggnad eller modernisering av fartyg och benämnd statens sekundärlånefond för rederinäringen. Departementschefen har vid framläggandet av detta förslag framhållit, att den av kommerskollegium verkställda undersökningen rörande den svenska sjöfartsnäringen utvisade bland annat, att den svenska handelsflottan, särskilt den del därav, som sysselsattes i trampfart, i betydande utsträckning bestode av gammalt och omodernt tonnage. Departementschefen har därför i likhet med kommerskollegium och de sakkunniga ansett det angeläget, att en förnyelse och modernisering av detta tonnage i möjligaste mån befrämjades samt att bistånd härvid lämnades från statens sida.

Det erforderliga kapitalbehovet för den föreslagna lånefonden, 2,5 miljoner kronor, skulle tillgodoses genom överförande av motsvarande belopp från rederilånefonden, som därigenom skulle minskas med samma belopp. Lån från fonden skulle utlämnas allenast för fartyg, till vars anskaffande lån beviljats från Svenska skeppshypotekskassan. Lånerörelsen har därför ansetts böra för statens räkning handhas av en nämnd med identiskt samma sammansättning som styrelsen för skeppshypotekskassan, medan själva fonden skulle förvaltas av riksgäldskontoret, som skulle hava att utbetala för lånerörelsen erforderliga medel.

Med hänsyn till den för skeppshypotekskassan gällande belåningsgränsen — femtio procent av det värde, till vilket fartyget av kassans styrelse uppskattats — har sekundärlån ansetts icke böra få beviljas till högre belopp än som motsvarar tjugo procent av fartygets värde. Räntefoten för sekundärlån skulle utgöra $4\frac{1}{2}$ procent. Lånens löptid skulle icke få överstiga 8 år, därvid dock skulle iakttagas, att sekundärlån skulle vara återbetalat innan det från skeppshypotekskassan utlämnade lånet slutamorterats. I anslutning härtill har framlagts förslag om ändrad lydelse av § 10 förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan, innebärande befogenhet för kassans styrelse att beträffande lån för fartyg, för vilket sekundärlån beviljats, medgiva utsträckning av tiden för amorteringen av lånet från kassan till högst 12 år. Enligt nu gällande bestämmelser är återbetalningstiden för lån från skeppshypotekskassan fastställd till högst 10 år.

Av den förebragta utredningen framgår, att den kris, som vårt näringsliv genomgått och som ännu icke kan anses hava upphört i fråga om sjöfarten, för denna närings vidkommande medfört mycket kännbara svårigheter. Detta

Utskottet.

gäller särskilt trampfarten, vars under en följd av år ogynnsamma driftresultat orsakat likviditetssvårigheter i betydande utsträckning samt omöjliggjort såväl tillräckliga avskrivningar som ur konkurrens- och räntabilitets-synpunkter önskvärd förnyelse av tonnaget.

Förhållandena på fraktmarknaden hava visserligen under de sista månaderna av år 1935 undergått en viss förbättring. Även om denna förbättring — trots att den under början av innevarande år i påfallande grad försvagats — skulle visa sig bliva för någon längre tid bestående, torde emellertid, såsom kommerskollegium framhållit, trampfartens ekonomi genom krisens långvarighet hava i betydande omfattning blivit så ansträngd, att en sanering och konsolidering måste anses nödvändig.

Med hänsyn till vad sålunda framhållits har utskottet i likhet med departementschefen funnit medverkan från statens sida till åstadkommande av förbättrade förhållanden inom vår sjöfartsnäring vara i nuvarande läge påkallad. De åtgärder i angivna syfte, varom Kungl. Maj:t nu framlagt förslag, avse i främsta rummet dels utlämnande från rederilånefonden av s. k. stödlån på gynnsamma villkor för konsolidering av rederiföretag och dels inrättande av en särskild lånefond för utlämnande av sekundärlån för nybyggnad och modernisering av fartyg. Utskottet tillstyrker de sålunda föreslagna stödåtgärderna samt förordar, att desamma utformas i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen angivna riktlinjerna. Det motionsvis framställda yrkandet om nedsättning av den av departementschefen för stödlån förordade räntesatsen av 4 procent till 3 procent har utskottet alltså ej kunnat biträda.

Kungl. Maj:ts förslag om utsträckning i vissa fall av amorteringstiden för vanliga lån från rederilånefonden (rederilån) och om ändrad lydelse av 10 § förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan hava icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad till sist angår det motionsvis framställda yrkandet om sänkning från 4 $\frac{1}{2}$ till 4 procent av räntan å rederilån, måste jämväl enligt utskottets mening vissa skäl anses tala för en åtgärd i dylik riktning. Såsom fullmäktige i riksgäldskontoret framhållit, torde emellertid en sänkning av räntan å rederilån icke böra genomföras isolerat, utan ske i samband med en allmän räntereglering för statens samtliga utlåningsfonder, beträffande vilka räntan för närvarande genomgående beräknas efter en högre räntesats än den av motionärerna föreslagna. Vidare måste en räntesänkning, såvida den icke skall förbindas med en kompensation för lånefonden i fråga i form av skattemedel, motsvaras av en lika stor nedgång beträffande den för statens fasta upplåning gällande effektiva medelräntan. Enligt fullmäktiges i riksgäldskontoret uppgift uppgår denna för närvarande till omkring 4.20 procent. Med hänsyn till angivna förhållanden har utskottet i likhet med departementschefen funnit sig icke kunna tillstyrka, att en sänkning av räntan å rederilån nu kommer till stånd.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, må
a) medgiva, att för lån från rederilånefonden må, då särskilda omständigheter därtill föranleda, beviljas utsträckning av lånetiden på sådant sätt, att lånet skall vara till fullo återbetalat, då lånet avser anskaffande av nytt fartyg, vid utgången av tolfte året och eljest vid utgången av tionde året från första lyftningsdagen;

b), med avslag å det i motionerna I: 420 och II: 804 framställda yrkandet beträffande räntan å stödlån, medgiva, att under tiden till och med den 30 juni 1938 må från rederilånefonden på i huvudsak av departementschefen förordade villkor utlämnas stödlån till rederiföretag till ett sammanlagt belopp av högst 7.5 miljoner kronor;

c) besluta, att från och med den 1 juli 1936 en särskild lånefond, benämnd statens sekundärlånefond för rederinäringen, skall inrättas, samt att till denna fond skall från rederilånefonden överföras ett belopp av 2.5 miljoner kronor;

d) förklara, att i fråga om statens sekundärlånefond för rederinäringen skola gälla de bestämmelser, vilka finnas intagna i det vid statsrådsprotokollet fogade förslaget till kungörelse i ämnet;

e) godkänna ändrad lydelse av § 10 förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan i enlighet med det vid statsrådsprotokollet fogade förslaget till förordning i ämnet;

II. att det i motionerna I: 420 och II: 804 framställda yrkandet om sänkning av räntan å vanliga lån från rederilånefonden icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 maj 1936.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 124.

Reservation

av herrar *Holmgren* och *Holmström*.

Bilaga A.

Förslag
till
Kungörelse
angående statens sekundärlånefond för rederinäringen.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Statens sekundärlånefond för rederinäringen har till ändamål att i enlighet med bestämmelserna i denna kungörelse lämna lån mot säkerhet av in-teckning i fartyg, som är avsett att huvudsakligen nyttjas i fart mellan Sve-rige och utlandet eller mellan orter i utlandet och som är belånat i Svenska skeppshypotekskassan.

2 §.

Fonden förvaltas av riksgäldskontoret, som har att på anfordran utbeta-la för lånerörelsen erforderliga medel.

3 §.

Lånerörelsen handhaves för statens räkning av en nämnd, vars ledamö-ter och suppleanter skola utgöras av ledamöterna och suppleanterna i sty-relsen för Svenska skeppshypotekskassan. Nämndens förvaltning och rä-kenskaper granskas av skeppshypotekskassans revisorer.

I fråga om lånerörelsens bedrivande samt nämndens och revisorernas skyldigheter och befogenheter ävensom deras ansvarighet för skada, som tillskyndas fonden, skola stadgandena i förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan och i reglementet för kassan äga motsvarande till-lämpning, dock med iakttagande av

att lån från fonden må lämnas endast för nybyggnad eller modernisering av fartyg;

att vid beviljande av lån från fonden återbetalningstiden må bestämmas till högst åtta år, under iakttagande av att lånet skall vara återbetalat innan det från skeppshypotekskassan utlämnade lånet slutamorterats;

att lån från fonden må beviljas till belopp, motsvarande högst tjugo pro-cent av fartygets värde, och att in-teckningssäkerheten, vilken, där omstän-digheterna därtill föranleda, bör stärkas med annan pant eller borgen, skall ligga inom sjuttio procent av nämnda värde;

att det i andra stycket av § 15 förordningen angående skeppshypotekskassan stadgade särskilda ansvar med anledning av förlust i följd av att fartyget upphört att vara svenskt ej skall gälla beträffande lån från fonden;

att vad om förvar och vård av för skeppshypotekskassans obligationslån pantskrivna värdehandlingar är stadgat skall gälla i fråga om förvaret och vården av de värdehandlingar, som utgöra säkerhet för lån från fonden;

att nämndens förvaltningsberättelse och revisorernas utlåtande däröver icke skola befordras till tryck; samt

att nämndens förvaltning och räkenskaper ej skola underställas granskning av skeppshypotekskassans låntagare.

4 §.

Å lyftat lånebelopp skall gäldas ränta från lyftningsdagen efter fyra och en halv procent, dock med skyldighet för låntagaren att, därest till betalning förfallet kapitalbelopp icke inom åtta dagar efter förfallodagen guldits, å det förfallna beloppet erlagga sex procent årlig ränta från förfallodagen, till dess betalning sker.

5 §.

Fonden tillhöriga medel, som av riksgäldskontoret utbetalats till nämnden, skola, i den mån de ej erfordras i lånerörelsen, återställas till riksgäldskontoret. De i rörelsen influerna räntemedlen, efter avdrag av vad som åtgått till täckande av med rörelsen förbundna kostnader, skola för varje kalenderår sist före utgången av nästföljande januari månad inbetalas till riksgäldskontoret. Av nämnden omhändertämda medel, som tillhöra fonden, skola i avbidan på deras användande i rörelsen eller överlämnande till riksgäldskontoret hållas inestående å checkräkning i riksbanken eller å postgirokonton.

6 §.

Bestämmelser om ersättning för kostnader, som föranledas av fondens lånerörelse, ävensom de ytterligare föreskrifter angående rörelsen och vad därmed har samband, som må erfordras, meddelas av Konungen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1936.

Bilaga B.

Förslag

till

Förordning

**om ändrad lydelse av § 10 förordningen den 6 juni 1929
(nr 129) angående Svenska skeppshypotekskassan.**

Härigenom förordnas, att § 10 förordningen den 6 juni 1929 angående Svenska skeppshypotekskassan skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 10.

Lån må beviljas på högst tio års återbetalningstid med skyldighet för låntagaren att under lånetiden gälda lånet enligt fastställd amorteringsplan. Har i enlighet med vad därom särskilt stadgats sekundärlån lämnats mot säkerhet av in-teckning i fartyg, belånat i kassan, må styrelsen dock, efter prövning i varje särskilt fall, medgiva längre återbetalningstid, högst tolv år, för det av kassan beviljade lånet.

Då särskilda omständigheter därtill föranleda, äger styrelsen bevilja anstånd för högst ett år i sänder med fullgörandet av föreskriven amortering.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1936, men skall icke äga tillämpning beträffande dessförinnan från kassan beviljat lån.
